

HƏMZƏ CƏFƏROV
T.e.d., professor
Naxçıvan Dövlət Universiteti

YEGANƏ MƏMMƏDOVA
AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin dissertantı
E-mail: hamzacafarov@gmail.com

TƏHSİLİMİZİN İNTİBAH MƏRHƏLƏSİ **(2003-2010-cu illər)**

Açar sözlər: Naxçıvanda təhsil, intibah dövrü, qeyri-təhsil müəssisələri, məktəbəqədər təhsil müəssisələri, hərbi litsey, peşə təhsili

Ключевые слова: Образование в Нахчыване, этап возрождения, учреждения профессионального образования, дошкольные учреждения, военный лицей, внешкольные воспитательные учреждения.

Key words: Education in Nakhchivan, renaissance period, non-school institutions, preschool education institutions, military lyceum, vocational training.

(Təqdim etdilər: akademik İ.M.Hacıyev, tarix elmləri doktoru, professor H.Səfərli)

Görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin inkişaf və tərəqqi strategiyasının layiqli davamçısı İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildiyi ilk gündən ölkəmizdə təhsilin inkişafına böyük önəm vermiş, onun müasir dünya standartları səviyyəsinə çatması üçün bütün imkanları səfərbər etmişdir.

Bu gün Azərbaycanda həyata keçirilən irimiqyaslı layihələrin və proqramların reallaşması birinci növbədə ölkənin kadr potensialından asılıdır. Bu potensialın formalaşmağında başlıca sahə isə təhsildir. Müasir dövrdə təhsilin rolu və əhəmiyyəti getdikcə artmaqdadır. Bunu nəzərə alan Azərbaycan rəhbərliyi təhsil sahəsinə ayrılan vəsaitin həcmindən hər il artırılmasını təmin edir. Təkcə 2009-cu ildə təhsilin inkişafına 1.3 milyard manat vəsait ayrılmışdısa, 2012-ci ilin dövlət büdcəsində isə təhsil xərcləri üçün 1575861,3 min manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da 2011-ci ilin proqnoz göstəricisindən 12,6 faiz çoxdur (1, 2011, 8 dekabr).

Təhsil sahəsində əldə olunan uğurlar təkcə məktəblərin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi ilə məhdudlaşmır. Təhsil islahatlarının həyata keçirilməsi istiqamətində atılan addımlar təhsillə bağlı dəyərlərin yeniləşdirilməsi, müasirləşdirilməsi və son nəticədə Azərbaycan cəmiyyətinin yeni keyfiyyətinə nail olunması üçün təhsil faktorundan istifadə edilməsinə şərait yaradır. Bu Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan təhsilinin inkişafına verdiyi ən böyük töhfədir.

Ölkə təhsilinin inkişafı məqsədilə nəzərdə tutulan proqramlar və layihələr bütün ölkədə olduğu kimi, Naxçıvan Muxtar Respublikasında uğurla həyata keçirilir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında təhsilin, maarif və mədəniyyətin inkişafı Muxtar Respublikanın sosial-iqtisadi inkişafı ilə qırılmaz surətdə əlaqədar olub, bütövlükdə ölkəmizdə həyata keçirilən düzgün, düşünülmüş inkişaf strategiyasının məntiqi nəticəsi hesab edilməlidir.

Son on beş il ərzində Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi və mədəni həyatında böyük irəliləyişlər yaranıb. Dünənə qədər adi və ucqar bir əyalət mərkəzini xatırladan, işıqsız, qazsız qalan Naxçıvan son illər Şərqi, Avropanın inkişaf etmiş şəhərləritək yenidən qurulub, gözəlləşib. Təmali xalqımızın ümummillə lideri Heydər Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri işlədiyi dövrdən qoyulan yeni həyat quruculuğu xətti uğurla davam etdirilib. 1995-ci il dekabrın 16-da birinci çağırış Naxçıvan MR Ali Məclisinin sessiyasında Ali Məclisin Sədri seçilən Vasif Talıbov ulu öndərin quruculuq və inkişaf xəttinin konkret bir regionda davam etdirərək ağır blokada şəraitində yaşayan Naxçıvanda öz gəngin zəhməti və əməyi ilə fəal yaradıcı gücə malik olmasını sübut edib.

Naxçıvan MR-in rəhbərliyi, Ali Məclisin Sədri, Cənab Vasif Talibov Muxtar Respublikada təhsilin inkişafı məsələsini daim diqqətdə saxlayır, bu sahəni sosial-iqtisadi və mənəvi inkişafın əsas prioritet sahəsi hesab edir. Muxtar Respublikada təhsilə dövlət qayğısı və diqqət birinci növbədə bu sistemin maddi-texniki bazasının daha da möhkəmləndirilməsi və müasir tələblər səviyyəsində yeniləşdirilməsində özünü göstərir.

Naxçıvan MR-sı rəhbərliyinin söyləri nəticəsində burada 140-dan çox dünya standartlarına tam cavab verən məktəb binası inşa olunmuş və bu iş bu gün də çox uğurla davam etdirilir.

Şagirdlərin asudə vaxtlarının, onların intellektual səviyyəsini və istedadlarını üzə çıxarılmasının səmərəli təşkili məqsədilə Heydər Əliyev Uşaq-Gənclər Yaradıcılıq Mərkəzi, Muxtar Respublika Texniki Yaradıcılıq, Ekologiya Təbiiyyət, Turist Diyarşünaslıq Mərkəzləri, Şahmat və Musiqi məktəbləri üçün yeni binalar əsaslı şəkildə təmir edilmiş, ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilərək şagirdlərin asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələri üçün onların istifadəsinə verilmişdir. Həmçinin Naxçıvan Texniki Kollecinin, Tibb məktəbinin binaları yenidən qurulmuşdur.

Məktəbəqədər təbiiyyət müəssisələrinin də tikintisi və təmiri diqqətdən kənar qalmamış, şəhər və kəndlərdə yeni uşaq bağçaları tikilmiş, əksəriyyəti isə əsaslı təmir edilmişdir.

Ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan şagirdlərin dərslük, dərs vəsaiti və bədii ədəbiyyatla təmin edilməsi də Muxtar Respublika rəhbərlərinin daim diqqət mərkəzində saxlanılır. 2005-ci ildən 2010-cu ilədək 1.257918 nüsxə dərslük, 475 adda 606813 ədəd latın qrafikası ilə çap olunmuş bədii ədəbiyyat, jurnal və məcmuə, dərslərdə əyaniliyin təşkili, müasir təlim texnologiyalarının tətbiqi məqsədilə 200 adda 86750 ədəd müxtəlif fənləri əhatə edən plakat, 1020 ədəd elektron tədris vəsaitləri, məktəbəqədər təbiiyyət müəssisələri üçün 2131 ədəd SD-ləri, 1618 ədəd intellekt oyun fiqurları, həmçinin 1450 ədəd Azərbaycan Milli Ensiklopediyası, 450 ədəd Naxçıvan Abidələri Ensiklopediyası məktəb kitabxanalarına verilmişdir (8, 2010, 8 sentyabr). Bununla yanaşı, 2008-ci ildə kurikulumun tədrisi ilə əlaqədar olaraq 3380 ədəd dərslük və müəllimlər üçün vəsait, Heydər Əliyev Fondu hesabına 15 fənn üzrə 140 adda 74510 ədəd tədris vəsaiti, birinci sinif şagirdləri üçün 5025 ədəd çanta və digər dərs ləvazimatları gətirilərək məktəblərimizə paylanmışdır. 2009-cu ildə daha 158239 dərslük paylanmış, 12 ayda 4493 bədii ədəbiyyat, 440 ədəd «Naxçıvan xanlığı» kitabı məktəblərə hədiyyə edilmişdir (8, 2009, 11 fevral).

Ümumtəhsil məktəblərinin kadrlarla təmin olunması işi daim diqqətdə saxlanılmışdır. Azərbaycanda ilk dəfə olaraq təhsil yarmarkası Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri tapşırığı ilə Muxtar Respublikada keçirilmişdir. Artıq ənənəvi hal alan təhsil yarmarkası 5 ildir ki, keçirilir və bu xəttlə kənd və ucqar kəndlərimizdə 391 nəfər müəllim kadr ehtiyacı olan ixtisaslar üzrə işlə təmin olunmuşdu (8, 2008, 13 yanvar). Təkcə 2009-cu ilin yarmarkasında 126 nəfər gənc kadr ucqar kəndlərə göndərilmişdir (8, 2009, 17 dekabr).

Tədris müəssisələrinin fasiləsiz fəaliyyət göstərməsi üçün onların maddi təchizatı, istiliklə təmin olunmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Əgər 2007-2008-ci tədris ilində 77 tədris müəssisəsi istilik sistemində qoşulmuşdursa, 2008-2009-cu tədris ilində artıq 100 tədris müəssisəsi istilik sistemi ilə işləməyə başlamış, növbəti ildə isə bütün məktəblərdə avtonom istilik sistemi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır.

Muxtar Respublika məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təmin edilməsi istiqamətində də səmərəli işlər aparılır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə 21 avqust 2004-cü il tarixdə təsdiq edilmiş «Ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı üzrə Dövlət Proqramı»nın icrasına başlandıqı 2005-ci ildən etibarən Naxçıvan Muxtar Respublikası ümumtəhsil məktəblərinin kompüterlərlə təchiz edilməsi ardıcıl davam etdirilir. Dövlət Proqramına uyğun olaraq hər 33 nəfər şagirdə bir kompüter nəzərdə tutulduğu halda, Muxtar Respublikada hər 23 şagirdə bir kompüter olmaq şərtilə ümumtəhsil məktəblərin hamısı kompüter və avadanlıqlarla tam təchiz olunmuşdur. Məktəblərə 2290 ədəd kompüter dəsti verilmiş, onların da əksəriyyəti internetə qoşulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 10 iyun 2008-ci il tarixli «2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət

Tarix və onun problemləri, № 1 2012

Proqramı» ölkəmizdə yeni texnologiyadan istifadə olunmaqla təhsilin informasiya mühitinin yaradılması və əhalinin informasiya cəmiyyətinə hazırlanması işində çox mühüm rol oynamaqdadır. Proqramdan irəli gələn vəzifələrə uyğun olaraq artıq 2009-cu ilin sonlarında Muxtar Respublika məktəblərində 2335 kompüter mövcud idi ki, onun da 100-ü internet şəbəkəsinə qoşulmuşdur. İnformasiya texnologiyalarının məktəblərdə daha səmərəli tətbiqinə nail olmaq üçün 147 nəfər müəllim informasiya kurslarında hazırlıq keçmişdir. Bu məsələ Naxçıvan MR Ali Məclis Sədri daim diqqətdə saxladığı məsələlərdəndir. Ali Məclisin Sədri Vasif Talıbov tərəfindən təhsildə yüksək göstəricilərə nail olmuş 165 nəfər şagirdə şəxsi istifadələri üçün kompüter dəsti hədiyyə edilmişdir.

Orta məktəblərdə tədrisin əsas göstəricisi məzunların ali məktəblərə qəbulu ilə ölçülür. Bunu müxtəlif illərin göstəricilərinin müqayisəli təhlili də sübut edir. 2004-2005-ci tədris ilində isə bu rəqəmlər aşağıdakı kimi idi: məzunların sayı 5409, ərizə verənlərin sayı 3074 (56,83%), qəbul olanların sayı 1024 (33,31%). 2006-cı ildə 3312 abituriyentdən 1110 (35%), 2007-ci ildə 3099-dan 1183 (38%) tələbə adını qazanmışdır. 2008-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası ümumtəhsil məktəblərinin 4714 məzunundan 3216 nəfəri (68,09%) ali məktəblərə sənəd vermiş və onlardan 1270 nəfəri (35,56%) ali məktəblərə qəbul olunmuşdur. 2009-cu ildə 4390 məzundan 3230 nəfəri (73,57%) ali məktəblərə sənəd vermiş və onlardan 1348 nəfəri (41,73%) (7, 2009, 29 dekabr; 2010, 27 yanvar), 2010-cu ildə isə 4321 məzundan 3293 nəfəri (76,20 %) ali məktəblərə sənəd vermiş və 1622 nəfəri (49%) tələbə adına layiq görülmüşdür (8, 2010, 20 avqust).

Muxtar Respublikada yüksək bal toplayan məzunların da sayı artmışdır. 2006-cı ildə 500-700 bal toplayanların sayı 135 nəfər idisə, 2007-ci ildə bu rəqəm 160, 2008-ci ildə 219 nəfər, 2009-cu ildə 232 nəfər, 2010 ildə isə 280 nəfər olmuşdur. Göründüyü kimi, təhsilin bu kefiyyət faizi ilbəlil artmaqdadır.

2005-ci ildən başlayaraq 500-700 intervalında bal toplayan məzunların Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov tərəfindən qəbul edilməsi, onların pul mükafatı və hədiyyələrlə mükafatlandırılması ənənə halını almış və şagirdlərin daha yüksək nəticələr əldə etməsinə həvəsləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Orta təhsil bazasından orta ixtisas məktəblərinə qəbulda da müəyyən nailiyyətlər əldə edilmişdir. Belə ki, 2007-ci ildə orta ixtisas məktəblərinə 147, 2008-ci ildə 277, 2009-cu ildə isə 422 nəfər qəbul olunmuşdur (2, 2008, 3 oktyabr; 8, 2008, 17 mart; 2009, 29 dekabr).

Məzunları ali məktəblərə qəbul olmayan məktəblərin sayca ilbəlil azalması da bu gün Muxtar Respublika təhsilinin ümumi səviyyəsinin yüksəlməsinin məntiqi nəticəsidir. Müqayisə üçün 2005-ci ildə qəbul olmayan məktəblərin sayı 34 idisə, 2006-cı ildə 28, 2007-ci ildə 20, 2008-ci ildə 15, 2009-cu ildə 10 təşkil etmişdir (8, 2010, 13 yanvar; 2009, 11 dekabr). Deməli, beş il ərzində onların sayı iki dəfə azalmışdırsa, 2010-cu ildə isə ali məktəblərə qəbul olmayan məktəblərin sayı sıfıra enmişdir.

Ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, Naxçıvan Muxtar Respublikasında da hərbi peşəyə maraq ildən-ilə artmaqdadır. 2008-ci ildə Naxçıvan şəhərindəki Heydər Əliyev adına Hərbi Liseyə 770 nəfər sənəd vermiş, onlardan 250 nəfəri kursant adına layiq görülmüşlər (2, 2008, 3 oktyabr). Bu liseyi 2008-ci ildə bitirmiş 140 nəfər məzundan 13 nəfəri ali hərbi məktəblərə daxil olmuşsa, 2009-cu ildə 144 nəfər kursantdan 141 nəfəri ali hərbi məktəbə daxil olmuşdu. Bütövlükdə 2009-cu ildə Muxtar Respublika orta məktəb məzunlarından 29 nəfəri ali hərbi məktəbə daxil olmuşdur (8, 2009, 29 dekabr).

Azərbaycanın ən yaxşı məktəbləri sırasına düşən məktəblərin sayına görə də Naxçıvan Muxtar Respublikasının göstəriciləri ilbəlil artmaqdadır. Əgər 2007-ci ildə respublika üzrə ən yaxşı məktəbləri sırasına 11 məktəbin adı daxil edilmişsə, 2008-ci ildə Muxtar Respublika üzrə 20 məktəbin, 2009-cu ildə 32 məktəbin, 2010-cu ildə isə 43 məktəbin adı Azərbaycan Respublikasının «Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi» sırasına daxil edilmişdir. 2007-2008-ci tədris ilində Muxtar Respublikanın üç orta məktəbi - Naxçıvan şəhəri Heydər Əliyev adına orta məktəbi (direktor - Məmmədyarov Hüseyn), Naxçıvan şəhəri A.Cəlilov adına 12 saylı orta məktəbi (direktor - Süleymanova Məfkurə) və Ordubad rayonu M.Füzuli adına şəhər internat məktəbi (direktor - Həsənov İlqar) ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi kimi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamına əsasən pul mükafatı ilə

mükafatlandırılmışdır (1, 2008, 20 avqust).

2008-2009-cu tədris ilində Muxtar Respublikanın üç orta məktəbi - 705 saylı Hərbi Hissənin orta məktəbi (direktor - Bayramov Nazim), Heydər Əliyev adına Hərbi Liseyi (direktor - Əliyev Rasim) və Kəngərli rayon Qıvraq kənd orta məktəbi (direktor - Cavadov Mahmud), 2009-2010-cu tədris ilində Muxtar Respublikanın yenə də üç orta məktəbi - Naxçıvan şəhər 5 saylı orta məktəbi (direktor - Xəlilova Əsmər), Ordubad şəhər 1 saylı orta məktəbi (direktor - İsmayılova Könül), Şərur rayonu Muğanlı kənd orta məktəbi (direktor - Hüseynov İsa) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamları ilə ilin «Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi» adına layiq görülmüşlər (1, 2010, 8 iyul).

Naxçıvan Muxtar Respublikası ümumtəhsil müəssisələrində istedadlı, yaradıcı şagirdlərin üzə çıxarılması sahəsində xeyli işlər görülmüşdür və bu iş indi də davam etdirilir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibovun təşəbbüsü və qayğısı nəticəsində bir neçə məktəblinin şeir kitabları işıq üzü görmüşdür. 2002-ci ilin 20 noyabrında Naxçıvan şəhər A.Cəlilov adına 12 saylı məktəbdə məktəbli yazarlarla görüş oldu. Həmin tədbirdə Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyinin Muxtar Respublika uşaq yazarlarının şeirlərinin toplu halında nəşr edilməsi təşəbbüsü irəli sürüldü. 2003-cü ildə Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyinin müvafiq qərarı ilə Muxtar Respublika ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərindən 29 nəfərinin şeirlərindən ibarət «Pöhrələr - 1» almanaxı işıq üzü gördü.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında böyüməkdə olan gənclərin bədii-estetik zövqünün formalaşdırılmasına, onların yaradıcılıq potensialının aşkar edilərək inkişafına böyük diqqət və qayğı göstərilir. Bu işdə Muxtar Respublikada fəaliyyət göstərən 27 musiqi, incəsənət və bədii sənətkarlıq məktəbləri böyük rol oynayırlar. Onların əksəriyyəti XX əsrin 70-80-ci illərində açılsa da, yerləşdikləri binalar son illərdə yenidən qurularaq uşaqların istifadəsinə verilmişdir. Bu istiqamətdə Muxtar Respublikada fəaliyyət göstərən texniki yaradıcılıq, ekoloji tərbiyə mərkəzlərinin, idman və şahmat məktəblərinin də böyük xidmətləri vardır. Muxtar Respublikada 44 bu tip tərbiyə müəssisəsində 2320 qrupda 30251 nəfər şagird məşğul olur ki, onların da tərbiyəsi ilə 1039 nəfər müəllim məşğul olur.

Gənc nəslin hərtərəfli inkişafı və dünyagörüşünün formalaşmasında ölkəmizdə təhsilin birinci mərhələsi sayılan məktəbəqədər və məktəbdənkənar təhsil müəssisələrinin də xüsusi əhəmiyyəti vardır.

Məktəbdənkənar müəssisələr təhsil sisteminin tərkib hissəsi olub uşaqların, yeniyetmələrin, gənclərin mənəvi və texniki inkişafını, onların yaradıcılıq tələbatlarını təmin etmək üçün təşkil edirlər. Məktəbdənkənar müəssisələr bir və ya çoxprofilli olmaqla məktəbli gənclərin asudə vaxtlarının düzgün təşkilində onlara şərait yaradır.

09 aprel 2002-ci il tarixdə ümumtəhsil işçilərinin ümumi yığıncağında Naxçıvan Muxtar Respublika məktəblərində vahid məktəbli formasına keçid haqqında qərar qəbul edilmiş, bu Azərbaycan təhsil sistemində ilk addım olmuşdur (6, s.1, iş 85, v.203). Təhsil alan şagirdlər 2002-ci ildən vahid məktəbli forması ilə məktəblərə qədəm qoyurlar. Həmçinin ümumtəhsil məktəblərin müəllimləri də vahid formada dərsə gəlirlər. Muxtar Respublikanın ali və orta ixtisas məktəblərində də tələbə-müəllim heyətinin vahid forma ilə dərslərdə iştirakına nail olunmuşdur. Vahid məktəbli formasının tətbiq olunması tədris müəssisələrində tədrisin, təlim-tərbiyənin, intizamın yüksəldilməsinə, şagird və tələbələr arasında sosial fərqi aradan qaldırılmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Muxtar Respublikada yeni məktəblərin tikintisi, onların texniki və kadr təminatının yaxşılaşdırılması, təhsil müəssisələrinin informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və pulsuz dərsliklərlə təmin edilməsi, məktəb kitabxanalarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi sahəsində tədbirlər bu gün də davam etdirilir. Hazırda Muxtar Respublikada fəaliyyət göstərən 222 ümumtəhsil məktəbinin hamısı kompüterlə təchiz edilmiş, məktəblərə hər 19 şagirdin istifadəsi üçün 1 dəst olmaqla 2674 kompüter verilmişdir (8, 2009, 29 dekabr). Təhsilin keyfiyyətini artırmaq üçün ilk dəfə olaraq 2009-cu ildə 122 elektron lövhə alınaraq quraşdırılmışdır (8, 2010, 27 yanvar). Təhsilə göstərilən yüksək dövlət qayğısının nəticəsidir ki, son 5 ildə (2004-2009) Muxtar Respublikada yüksək nəticələr göstərən 35

nəfər müəllim Azərbaycan Respublikasının, 45 nəfəri isə Muxtar Respublikanın «Əməkdar müəllimi» fəxri adlarına layiq görülmüş, 32 nəfəri isə «Tərəqqi» medalı ilə təltif olunmuşlar.

Hazırda Azərbaycanda iqtisadiyyatın sürətli inkişafı ixtisaslı fəhlə kadrlara olan ehtiyacı kəskin surətdə artırmışdır. Bu isə öz növbəsində təhsilin vacib hissəsi olan peşə-ixtisas təhsilinə diqqətin artmasına, bu sahədə zəruri islahatların aparılmasına səbəb olmuşdur. Əgər 2004-cü ildə bu təhsil sahəsinə 5,4 mln. manat vəsait ayrılmışdırsa, 2009-cu ildə bu rəqəm 26 mln. manata çatmışdır (8, 2010, 3 aprel).

Peşə-ixtisas təhsilinə dövlət tərəfindən bu qədər önəm verilməsi isə səbəbsiz deyil. Müasir dövrimizdə ilk peşə-ixtisas təhsili ölkənin sosial-iqtisadi infrastrukturunun qurulmasında müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatının müasir inkişafı, bazar münasibətləri ilə bağlı səriştəli ustaları olan ehtiyac isə peşə-ixtisas təhsilinə daha böyük diqqət və qayğı ilə yanaşmağı tələb edir. Çünki peşə təhsili sadəcə texniki iş deyildir, bu zamanın tələbidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 3 iyun 2007-ci ildə «Azərbaycan Respublikasında texniki-peşə təhsilinin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı (2007-2012-ci illər)»nin təsdiq edilməsi məhz bu diqqət və qayğının nəticəsidir. Bu dövlət Proqramı müvafiq qurumlar qarşısında konkret vəzifələr qoymuşdur (1, 2007, 4 iyul).

Naxçıvan Muxtar Respublikasında peşə-ixtisas təhsili Muxtar Respublika Təhsil Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən Naxçıvan və Şərur şəhərlərindəki peşə liseyləri, Ordubad və Culfa rayonlarındakı peşə məktəbləri və Muxtar Respublika Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən Naxçıvan Regional Peşə Tədris Mərkəzi həyata keçirir.

Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş hərbi təhsil sistemi müasir mərhələdə daha da inkişaf etmiş, maddi-texniki bazası möhkəmlənmişdir. Ölkə başçısı, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin 27 fevral 2005-ci il tarixli sərənamı ilə Naxçıvan Hərbi Liseyinə onun yaradıcısı Heydər Əliyevin adı verilmişdir. 2005-ci il iyunun 15-də Heydər Əliyev adına Hərbi Liseyin yeni tədris korpusu və yardımçı binalarının rəsmi açılış mərasimi oldu. Həmin il dekabrın 19-da Prezident İlham Əliyev Naxçıvana səfəri zamanı liseydə olmuş, kursantların təhsili və yaşayışı üçün yaradılmış şəraitdən razı qaldığını bildirmişdir. 750 yerlik hərbi lisey kompleksi bütün müasir tələblərə cavab verən sinif otaqlarına, laboratoriyalara, kabinələrə, kitabxana və idman kompleksinə malikdir. Liseydə kursantların fiziki hazırlığı və təhsili ilə yanaşı hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Hərbi liseyə göstərilən dövlət qayğısı və diqqəti konkret nəticələrini verməkdədir. Məktəb 2008-2009-cu tədris ilində Muxtar Respublika üzrə «İlin ən yaxşı məktəbi» adına layiq görülmüşdür. Filial kimi 56 nəfər kursantla fəaliyyətə başlayan Hərbi Liseydə indi 641 nəfər şagird təhsil alır. Kursantların təlim-tərbiyəsi ilə 62 nəfər müəllim məşğul olur. Liseyi bitirən kursantlar nəinki Azərbaycanın, həmçinin bir sıra xarici ölkələrin ali hərbi məktəblərində öz təhsillərini davam etdirirlər.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən orta ixtisas məktəbləri regionun və ölkəmizin orta mütəxəssis kadrlarla təmin olunmasında mühüm rol oynamış və oynayırlar. Hazırda təhsilin bu forması və mərhələsi Naxçıvan Dövlət Texniki kolleci, Naxçıvan Tibb texnikumu və Naxçıvan Musiqi məktəbi ilə təmsil olunur.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin davam etdirdiyi təhsil strategiyası bu gün Naxçıvan Muxtar Respublikasında uğurla davam etdirilir. Bunu son 15 ildə Muxtar Respublikada Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun bilavasitə rəhbərliyi ilə təhsillə bağlı həyata keçirdiyi tədbirlər, qazanılmış nəticələr də sübut edir.

Son 15 ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasında təhsilin inkişafında əldə olunan nailiyyətlər Muxtar Respublikanın qazandığı cəhanşümul uğurların tərkib hissəsidir. Lakin Muxtar Respublikanın təhsil işçiləri bu nailiyyətlərlə məhdudlaşmır, Muxtar Respublika təhsilini daha da inkişaf etdirmək, müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmasına, dünya təhsil sistemində sürətli və uğurlu inteqrasiyasına səy göstərirlər.

ƏDƏBİYYAT

1. «Azərbaycan» qəzeti
2. «Azərbaycan müəllimi» qəzeti
3. Cəfərov Həmzə. Naxçıvanda təhsil: inkişaf yolu və imkanları. Bakı: "Elm və təhsil", 2011, 344 s.
4. Hacıyev İsmayıl. Naxçıvan Muxtar Respublikasının ictimai-siyasi həyatı, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı (1991-2011-ci illər). Naxçıvan, Əcəmi, 2011, 272 s.
5. Həbibbəyli İ., Hacıyev İ., İsmayılov B. İntibahın 15 ili. Naxçıvan, Əcəmi, 2010, 278 s.
6. Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Arxivi (NMRDA), f.1
7. Ömrün illəri və əsərləri. Bakı: «Elm və təhsil», 2009
8. «Şərq qapısı» qəzeti
9. Talıbov V.Y. Heydər Əliyev cənablarının siyasi fəaliyyətinin Naxçıvan dövrünün elm və maarifçilik məsələləri // NDU-nun Elmi əsərləri. 1997, №1
10. Talıbov V.Y. Muxtar Respublika ümumtəhsil işçilərinin 9 aprel 2002-ci il tarixdə keçirilmiş müşavirəsində çıxışı // «Şərq qapısı» qəzeti, 2002, 11 aprel
11. Talıbov V.Y. Naxçıvan MR təhsil işçilərinin konfransında çıxışı // 9 sentyabr 2008-ci il, «Şərq qapısı», 2008, 10 sentyabr
12. Talıbov V.Y. Yüzdillik inkişafın zirvəsi. 1969-1999-cu illər // «Azərbaycan» qəzeti, 1999, 16 iyul

ГАМЗА ДЖАФАРОВ

ЕГНА МАМЕДОВА

E-mail: hamzacafarov@gmail.com

**Этап возрождения нашего образования
(2003-2010 гг)**

В статье на основе материалов архивов и периодической печати исследуются успехи Нахчыванской Автономной Республики, достигнутые на этапе возрождения, в том числе осуществленные мероприятия и достижения в области образования .

HAMZA JAFAROV

YEGANA MAMMADOVA

E-mail: hamzacafarov@gmail.com

**The renaissance period of our Education
(2003-2010 years)**

In the article is researched the gaining results of events on education system and success of Nakhchivan Autonomous Republic in the period of renaissance period on the basis materials of archive and periodical press

Rəyçilər: t.e.d. A.C.İsmayılov, t.e.d. A.C. İsgəndərov

Naxçıvan Dövlət Universiteti Elmi Şurasının 14 yanvar 2012-ci il tarixli qərarı ilə çapa tövsiyə edilmişdir (protokol №1).